

Н.Ю. Подольчак, І.В. Литвин, О.М. Рудницька*
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва,
*кафедра фінансів

НАПРЯМИ ПОКРАЩАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ “ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТУ КОМП’ЮТЕРНИХ НАУК ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

© Подольчак Н.Ю., Литвин І.В., Рудницька О.М., 2006

Висвітлено результати дослідження основних елементів, які формують ціну та якість освітніх послуг і можливі напрями їх оптимізації з погляду студентів Інституту комп’ютерних наук та інформаційних технологій (ІКНІТ) Національного університету “Львівська політехніка”; визначено та обґрунтовано оптимальні розміри плати за навчання для студентів I – III курсів спеціальності “Прикладна лінгвістика” ІКНІТ.

The main factors of the educational price and quality creation are indicated, the main ways of their development in the students of the Institute of computer sciences and informational technologies (IKNIT) opinion are considered, the optimal educational prices of the “Applied linguistic” students specialty the first, the second and the third years of study are determined and grounded in the article.

Постановка проблеми

За умов підвищення уваги та зростання ролі вищої освіти в суспільстві виникає необхідність підвищення якості освітніх послуг, зокрема впровадження нових технологій, інформатизації навчання відповідно до світових зразків, досягнень педагогіки і науково-технічного прогресу. Поява значної кількості вищих навчальних закладів та загострення конкурентної боротьби між ними викликають необхідність дослідження освітніх послуг та їх ефективного маркетингу. Визначена ЮНЕСКО залежність між якістю освітніх послуг і складовими освітньої системи, а саме: кваліфікації викладацького складу, рівня розробленості навчальних програм, якості підготовки студентів, стану матеріально-технічної бази ВНЗ дає можливість зробити висновок, що з удосконаленням окремих елементів системи освіти зростає якість освітніх послуг [1, с. 199].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Прагнення вищих навчальних закладів до підвищення якості освітніх послуг та недостатнє бюджетне фінансування зумовлюють потребу диверсифікації джерел фінансування вузів. Одним із джерел позабюджетних коштів для освітніх закладів є надходження коштів від оплати навчання студентів комерційної форми навчання. Саме ці кошти, за оцінками експертів освітньої галузі, порівняно з такими позабюджетними джерелами, як надання консалтингових послуг економічного та юридичного характеру, здавання в оренду приміщень та устаткування комерційним структурам, спонсорська допомога, надходження коштів від виконання наукових замовлень на госпрозрахунковій основі тощо становлять близько 80 % загальної суми позабюджетних коштів [6, с. 43].

Деякі науковці зазначають, що ціна навчання має бути не меншою за витрати на навчальний процес та не більшою (такою самою), ніж у сусідніх закладах освіти [2, с. 68]. Така ідея формування плати за навчання на засадах витратного принципу затверджена спільним наказом Міністерства освіти, Міністерства фінансів, Міністерства економіки України [6, с.45]. Затратний принцип полягає у тому, що на першому етапі ціноутворення встановлюється мінімальна межа величини вартості навчання, яка не може бути нижчою від суспільно необхідного рівня валових витрат закладу освіти (на заробітну плату, нарахування на неї, господарських, канцелярських та

навчальних витрат тощо) [6, с. 45]. Однак, дотримуватись такої тези означає шкодити основним принципам науково-освітньої діяльності, підвищенню якості навчання, розвитку вищих навчальних закладів тощо. Раціональність підходу виникає тоді, коли до навчання студента ставитись як до виробництва продукції. Однак, основним завданням навчального закладу є виконання соціальної функції формування особистості як основного елемента інституційно-інтелектуальної системи держави. Головне на сьогоднішній момент для ВНЗ – здобути імідж організації, яка дає конкурентоспроможні та сучасні знання, формує необхідні практичні навички. Позитивний імідж дасть змогу надалі встановлювати ціну вищу, ніж у конкурентів, і свідомий студент не зважатиме на рівень цін, обираючи ВНЗ.

Проблема визначення оптимальної ціни на навчання є гострою та науково необґрунтованою. Як відомо, Верховна Рада України 13 грудня 2001 року ухвалила Закон України “Про внесення змін до статті 61 Закону України “Про освіту”. Пунктом 5 статті 61 цього закону визначено, що розмір плати за весь термін навчання, підготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється у договорі (формується як договірна ціна) і не може змінюватися упродовж усього терміну навчання [3]. Треба зазначити, що до ціноутворення є два основні підходи, які мають безліч модифікацій. Перший класичний виходить із власних затрат (собівартості), поточного стану на ринку (цін конкурентів) і в останню чергу орієнтується на вигідність та цінність продукту для споживача. Маркетинговий підхід, який повинен домінувати в розвитку ВНЗ, в першу чергу враховує споживчі вигоди в продукті та готовність платити за них споживачів.

Проблеми визначення мінімальної ціни сьогодні у більшості ВНЗ зводиться до визначення видатків структурних навчальних підрозділів та перенесення видатків пропорційно часові, який витрачає підрозділ на конкретний навчальний напрямок [2, с. 69]. Визначити оптимальну ціну з точки зору споживача можна за допомогою методу Ван Вестендорпа. За оцінками науковців та аналітиків, цей метод володіє низкою переваг порівняно з іншими методами ціноутворення, враховуючи витрати, складність, результативність та якість отриманих результатів [5]. Метод дає змогу, крім визначення оптимального рівня цін з позиції споживача, встановити ліміти мінімального та максимального рівня цін. Така інформація буде надзвичайно корисною для варіації ціни залежно від інших факторів впливу на ціноутворення та цілей інших зацікавлених груп. Крім того, перевагою методу є те, що респонденти під час відповіді визначають ціну у грошових одиницях. Це полегшує аналіз та знижує рівень помилки для формування чіткої відповіді респондентом, оскільки вона є цифровою і не потрібно розраховувати будь-які показники.

Постановка цілей

Цілями статті є висвітлення результатів проведених досліджень щодо основних елементів, які формують ціну та якість освітніх послуг на прикладі Інституту комп’ютерних наук та інформаційних технологій (надалі – ІКНІТ) Національного університету “Львівська політехніка” (НУ “ЛП”) та можливих напрямів їх покращання з погляду студентів.

Виклад основного матеріалу

На початку XXI ст., в умовах розвитку інформаційного суспільства, значно підвищуються вимоги до рівня освітньої та фахової підготовки людини. Вища освіта розширюється і розвивається. Зростає кількість і різноманітність ВНЗ, збільшується число студентів, вдосконалюється комплекс курсів, дисциплін і спеціальностей. Водночас загострюється конкурентна боротьба між ВНЗ за абітурієнтів. Зростає необхідність дослідження сильних і слабких сторін позицій ВНЗ (окремих факультетів/ інститутів) щодо пропонувананих ними освітніх послуг з метою їх підвищення та забезпечення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Ось чому на базі Інституту комп’ютерних наук та інформаційних технологій Лабораторією управління вищим навчальним закладом “Львівська політехніка” проведено дослідження щодо оцінки студентами умов навчання та можливих напрямів покращання надання освітніх послуг в ІКНІТ. Так, було опитано студентів I–III курсів спеціальності “Прикладна лінгвістика” комерційної та бюджетної форм навчання ІКНІТ.

Студентам було запропоновано анкету, що містила три блоки: оцінювання студентами способів навчання, оплати за навчання, якості навчання та побуту. За відповідями та рекомендаціями студентів визначали ставлення останніх щодо основних складових, що формують якість освітніх послуг. Зокрема, студенти висунули пропозиції щодо рівня кадрового забезпечення, рівня забезпеченості навчально-методичною літературою, стану матеріально-технічної бази та ін. Саме ці чинники доцільно було б враховувати, оцінюючи якість освітніх послуг для рейтингової оцінки ВНЗ [1, с. 207]. Нижче подано результати дослідження та аналіз відповідей студентів, сформовано висновки щодо побажань останніх з покращання якості навчального процесу в ІКНІТ Львівської політехніки.

Сучасний ринок праці вимагає молодих спеціалістів, які мають дві і більше спеціальності (економіка, юриспруденція, програмування тощо). Це підтверджують результати проведеного дослідження (анкетування). Так, анкетуванням було виявлено, що переважна більшість респондентів (77 %) вважає за необхідність отримати другу вищу освіту. Крім того, результати досліджень свідчать, що студенти свідомі того, що додатково їм потрібні не стільки енциклопедичні знання, скільки специфічні вміння і навички, зокрема з економічних, юридичних, філологічних наук, знання іноземних мов, з програмування, менеджменту та педагогіки. Проте, як показують результати анкетування, матеріальний стан (нездатність профінансувати освіту) є основною причиною відмови студентів від здобуття другої вищої освіти (49 % респондентів). 23 % опитаних відмовляються від другої вищої освіти через низьку якість навчання в Україні. 11 % респондентів відмовляються від здобуття другої вищої освіти через відсутність бажання, а 9 % – через відсутність потреби (рис. 1).

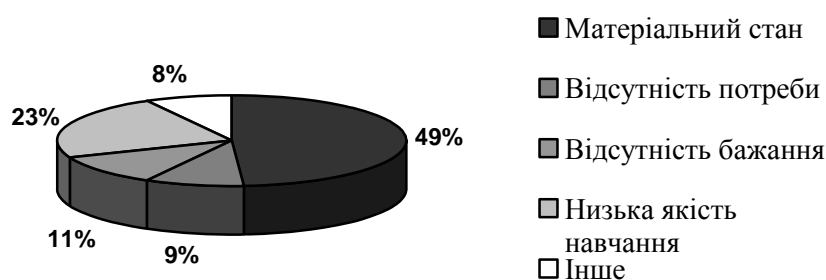

Рис. 1. Причини відмови респондентів від здобуття платної другої вищої освіти

Тому завданням державного масштабу є формування спеціальних фондів для забезпечення фінансування навчання студента. Основним напрямом є кредитування навчання (отримання кредитів від банківських установ або юридичних осіб). Студенти, як засвідчили результати анкетування, позитивно ставляться до можливості здобуття другої вищої освіти в кредит (40 %). Після ознайомлення з механізмами, можливостями та умовами кредитування навчання, які підтвердили не вигідність у більшості випадків умов для студентства (високі банківські відсотки за кредит, наявність застави) 14 % респондентів оцінили таку перспективу негативно, 19 % – задовільно, 17 % респондентам важко оцінити перспективу зовнішнього кредитування власної освіти (рис. 2).

Одним із напрямів дослідження було визначення оптимальної ціни навчання на I–III курсах ІКНІТ за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” за методом Ван Вестендорпа. Таким методом можна встановити оптимальну ціну навчання з точки зору споживача, а також граничні (максимальний та мінімальний) розміри плати за навчання, в межах яких доцільно встановлювати ціну навчання. За результатами опитування респондентів сформуливали шість таких розподілів: А – дуже дорого, Б – дуже дешево, В – дорого, Ва – не дорого (додатковий розподіл до В), Г – дешево, Га – не дешево (додатковий розподіл до Г). Точка перетину кривих “дорого” та “дешево” є точкою

байдужості (Бд), кривих “дуже дорого” і “дуже дешево” – точкою оптимальної ціни (Оц), кривих “дуже дешево” і “не дешево” – точкою граничної дешевизни (Гд), кривих “дуже дорого” і “не дорого” – точкою граничної дорожнечі (Гдор). Точка оптимальної ціни вказує на вартість навчання, за якої існує найменша ймовірність відмови студентів від навчання через високу його ціну. Точки граничної дешевизни та граничної дорожнечі показують межі, в яких доцільно змінювати вартість навчання на різних спеціальностях, для різних студентів, за різних ринкових умов.

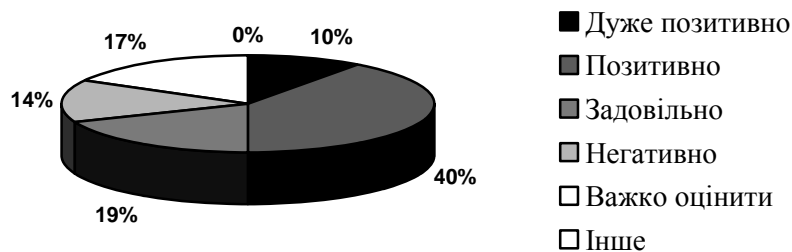

Рис. 2. Ставлення респондентів до перспективи здобуття другої вищої освіти в кредит

На рис. 3 зображено результати обробки відповідей студентів першого курсу комерційної форми навчання, що здобувають спеціальність “Прикладна лінгвістика”. Значення шуканих точок становлять: Бд – 2400 грн./семестр; Оц – 900 грн./семестр; Гд – 1000 грн./семестр; Гдор – 3750 грн./семестр. За результатами обробки відповідей студентів першого курсу бюджетної форми навчання, що здобувають спеціальність “Прикладна лінгвістика”, значення шуканих точок такі: Бд – 2900 грн./семестр; Оц – 3900 грн./семестр; Гд – 3500 грн./семестр; Гдор. – 4200 грн./семестр.

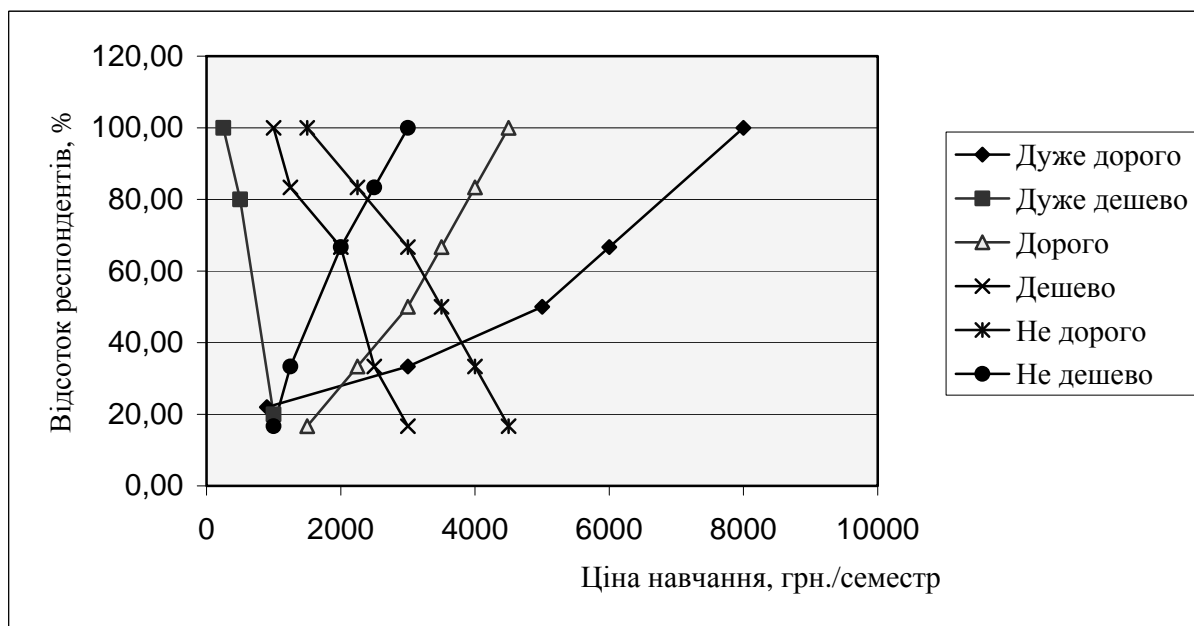

Рис. 3. Визначення розміру плати за навчання студентів I курсу за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” комерційної форми навчання

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що оптимальною ціною для I курсу навчання за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” є ціна в межах від 900 до 3900 грн./семестр. Максимальною ціною, яку готові сплачувати студенти, є ціна 4200 грн./семестр. Для порівняння, плата за навчання на 1 курсі в ІКНІТ за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” становить 1975 грн./семестр, що відповідає оптимальному її значенню з позиції споживача. При цьому, враховуючи значення точки граничної дорожнечі (4200 грн./семестр) треба зазначити існування

значного резерву підвищення плати за навчання (понад 2000 грн./семестр), яке можна здійснити внаслідок зростання собівартості навчання у зв'язку із підвищенням заробітної плати викладачів, зростання загального рівня споживчих цін тощо.

На рис. 4 зображено результати обробки відповідей студентів II курсу комерційної форми навчання, що здобувають спеціальність “Прикладна лінгвістика”. Значення шуканих точок становлять: Бд – 3000 грн./семестр; Оц – 3800 грн./семестр; Гд – 1900 грн./семестр; Гдор – 3900 грн./семестр. На рис. 5 зображено результати обробки відповідей студентів II курсу бюджетної форми навчання, що здобувають спеціальність «Прикладна лінгвістика». Значення шуканих точок становлять: Бд – 2400 грн./семестр; Оц – 3000 грн./семестр; Гд – 1700 грн./семестр; Гдор – 4000 грн./семестр. Отже, оптимальною ціною навчання на II курсі на спеціальність “Прикладна лінгвістика” є ціна в межах від 3000 до 3800 грн./семестр. Максимальною ціною, яку готові сплачувати студенти, є ціна 4000 грн./семестр. Плата за навчання на II курсі за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” становить 2200 грн./семестр, тобто є нижчою за оптимальну ціну. Зважаючи на значення точки граничної дорожньої, споживачі освітніх послуг готові сплачувати вищу ціну (ще додатково 1800 грн).

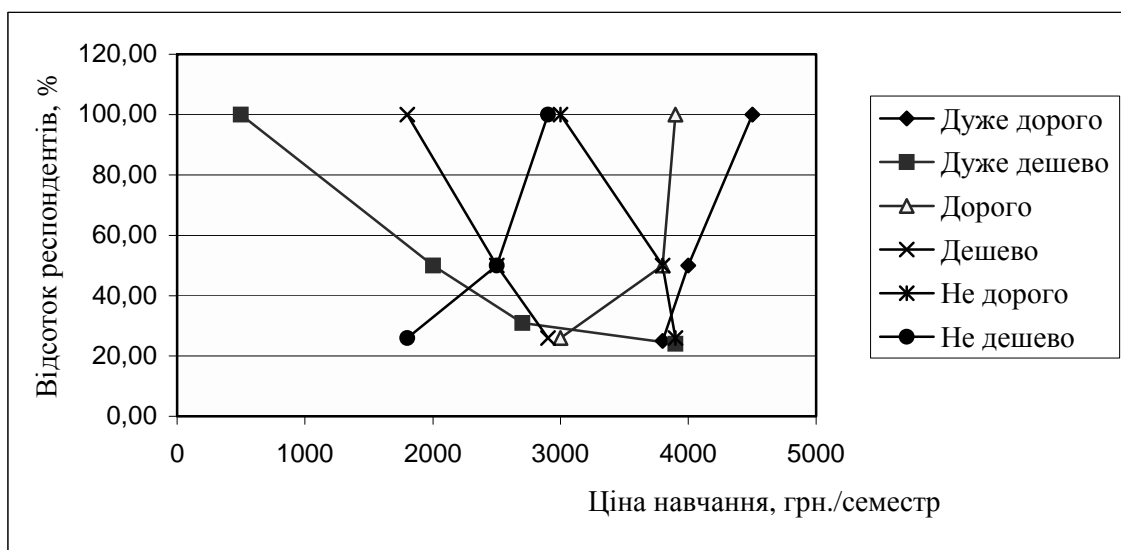

Рис. 4. Визначення розміру плати за навчання студентів II курсу спеціальності “Прикладна лінгвістика” комерційної форми навчання

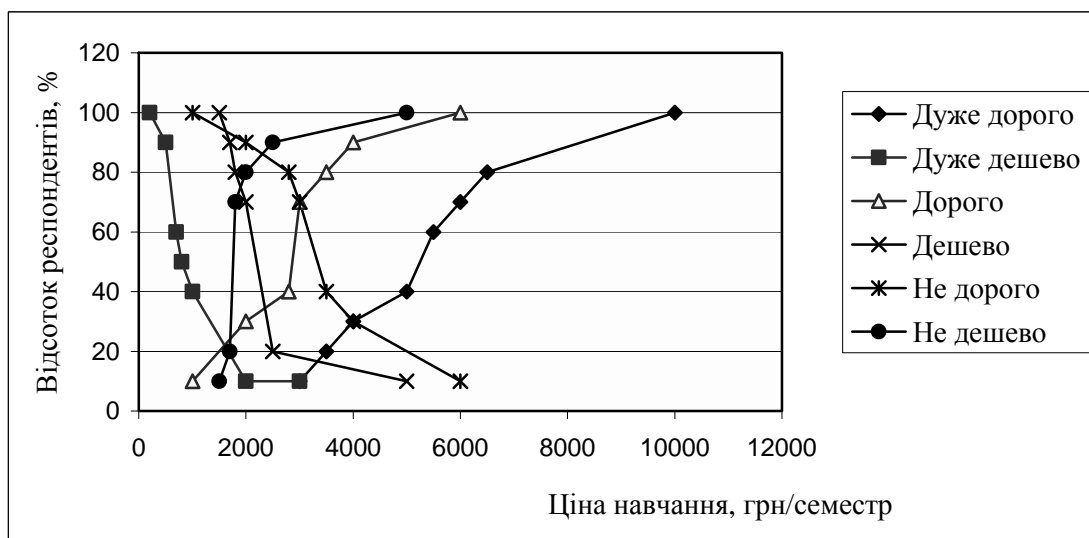

Рис. 5. Визначення розміру плати за навчання студентів II курсу за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” бюджетної форми навчання

На рис. 6 зображено результати обробки відповідей студентів III курсу комерційної форми навчання, що здобувають спеціальність “Прикладна лінгвістика”. Значення шуканих точок становлять: Бд – 1400 грн./семестр; Оц – 750 грн./семестр; Гд – 950 грн./семестр; Гдор – 1400 грн./семестр. На рис. 7 відображено результати обробки відповідей студентів 3 курсу бюджетної форми навчання, що здобувають спеціальність “Прикладна лінгвістика”. Значення шуканих точок становлять: Бд – 2000 грн./семестр; Оц – 2200 грн./семестр; Гд – 1200 грн./семестр; Гдор – 2950 грн./семестр.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що оптимальною ціною для III курсу навчання за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” є ціна в межах від 750 до 2200 грн./семестр. Максимальною ціною, яку готові сплачувати студенти, є ціна 2950 грн./семестр. Порівнюючи плату за навчання на III курсі в ІКНІТ за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” сьогодні (1825 грн./семестр), можна зробити висновок про відповідність її значення оптимальному з точки зору споживача.

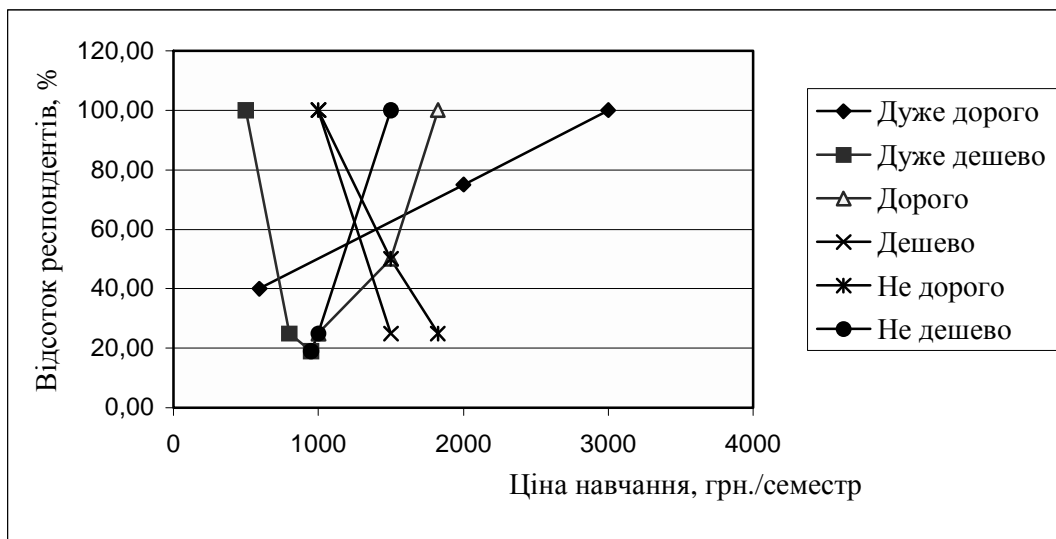

Рис. 6. Визначення розміру плати за навчання студентів III курсу за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” комерційної форми навчання

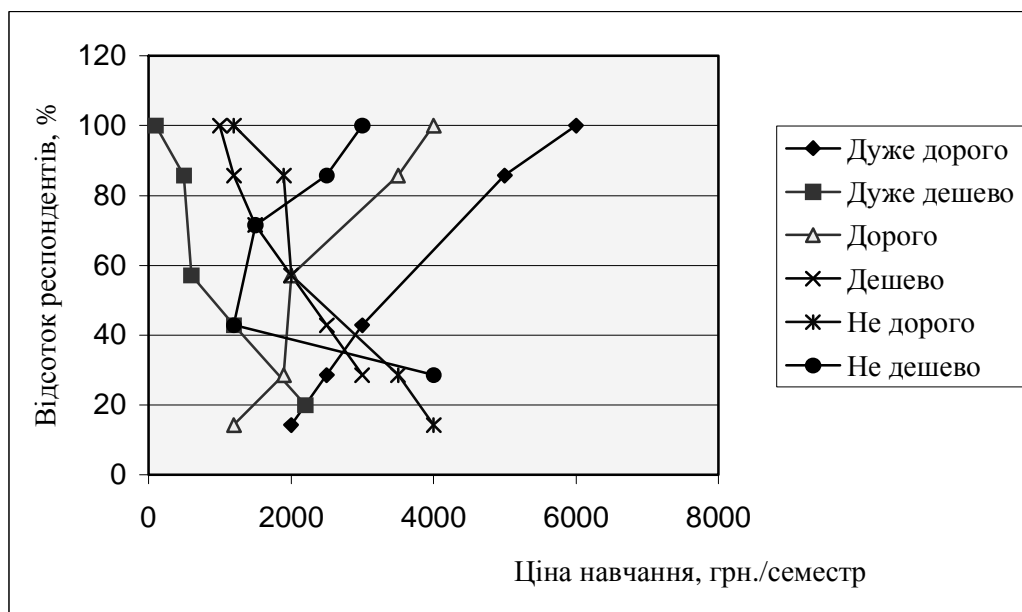

Рис. 7. Визначення розміру плати за навчання студентів III курсу за спеціальністю “Прикладна лінгвістика” бюджетної форми навчання

Глобалізація, відкритість економіки України сприяли активізації студентства, його мобільності. Більшість з них їдуть за кордон для вивчення іноземних мов, особливостей економічної, політичної системи країни-акцептора. Проте через значні відмінності у системах освіти, а також невизнання дипломів нашої країни у провідних країнах світу стримують розвиток програм міжнародного обміну студентів.

Проведене опитування студентів виявило готовність останніх сплачувати вищу ціну навчання у разі покращення умов надання освітніх послуг Львівською політехнікою (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення готовності студентів сплачувати вищу ціну навчання у разі покращення умов надання освітніх послуг

Напрямок покращення умов надання освітніх послуг	Середній розмір плати за навчання, який готові сплачувати споживачі освітніх послуг у разі реалізації відповідного напрямку покращення умов їх надання	
	У грн./семестр	У відсотках до існуючої плати за навчання
Підвищення якості викладання	2596	130
Покращення матеріально-технічного забезпечення вузу	2320	116
Визнання диплому вузу у провідних країнах світу	3457	173
Забезпечення гарантованого працевлаштування випускників	3575	179

Як видно з табл. 1, пріоритетними напрямками покращення умов надання освітніх послуг в НУ “ЛП” є забезпечення гарантованого працевлаштування випускників. Зокрема доцільним є налагодження між ВНЗ і промисловими структурами зв’язків і підписання угод про підготовку студентів відповідних спеціальностей, які цікавлять роботодавців, створення на підприємствах місць для проходження практики і майбутнього працевлаштування.

Крім визначення рівня обґрунтованості існуючих розмірів плати за навчання на I–III курсах ІКНІТ, завданням анкетування було також встановити основні причини, що сьогодні перешкоджають студентам успішно здобувати знання в НУ “ЛП” з метою виявлення напрямків покращення навчального процесу. Очевидним є те, що на якість навчання студента впливають побутові умови в НУ “ЛП”.

У результаті анкетування було виявлено, що значна частина студентів (третина) проживають у гуртожитках (рис. 8), а отже, на якість їх навчання впливають створені для цього в гуртожитках університету умови.

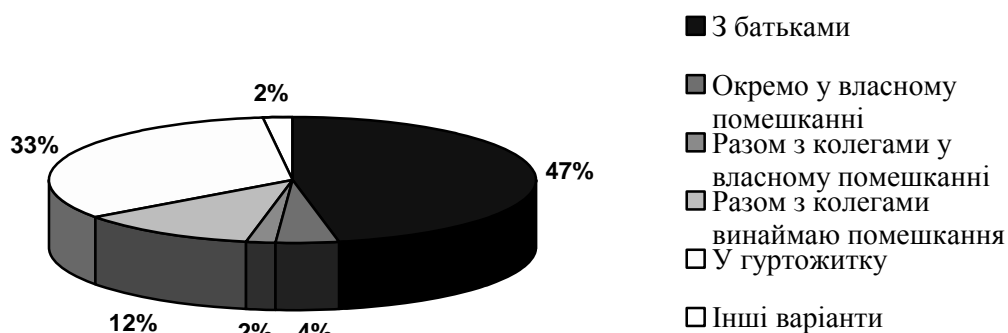

Рис. 8. Структура респондентів за місцем їх проживання

Свої побутові умови значна частина респондентів оцінили як задовільні (41 %) або позитивні (39 %) (рис.9). У результаті анкетування було також виявлено, що основними джерелами фінансування навчання студентів є кошти фізичних осіб (для 52,5% опитаних) та стипендія (для 35,6 % опитаних), власні заробітки (7 %). В середньому у власному розпорядженні студент має близько 200 грн. на місяць. При цьому, основними джерелами витрат коштів (в середньому) для студентів є харчування (13 %) і транспортні послуги (13 %), мобільний зв'язок (11 %), навчальні матеріали (10 %), одяг (9,5 %), подарунки друзям (9,2 %). На придбання газет, журналів та художньої літератури – по 5 %. На спортивні заняття, комп'ютер, заощадження витрачають по 4 % коштів, що є у розпорядженні у респондентів.

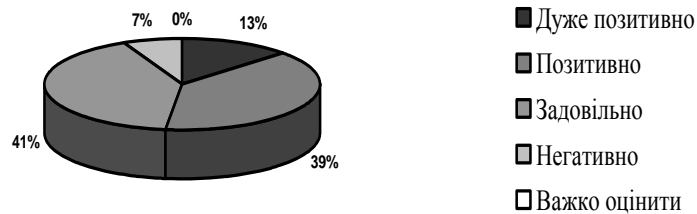

Рис. 9. Оцінювання респондентами своїх побутових умов

За умови, що основні витрати коштів студентів спрямовуються на життєво необхідні речі (харчування, транспорт, зв'язок, одяг), негативно впливає на навчальний процес нестача у студентів коштів на придбання навчальних матеріалів та інших необхідних для успішного навчання засобів. Ось чому забезпечення навчальними матеріалами студенти визначили як пріоритетний напрям покращання умов навчання вузу (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень задоволеності студентів ІКНІТ умовами навчання у Національному університеті “Львівська політехніка”

Умови навчання	Відсоток респондентів, яких відповідні умови навчання у НУ “ЛП”:		
	Задовольняють	Не задовольняють	Частково задовольняють
Кадрове забезпечення	33	7	60
Рівень забезпеченості студентів навчально-методичними матеріалами	17	46	37
Умови та можливості займатися науковою діяльністю	56	23	21
Стан матеріально-технічної бази	23	33	44
Рівень налагоджених міжнародних зв'язків вузу	35	13	52
Система оцінювання знань студентів	49	8	43
Рівень організації дозвілля студентам	56	23	21

Серед основних пропозицій студентів щодо покращання умов навчання в НУ “Львівська політехніка” є: проведення моніторингу професійного рівня та кваліфікації викладачів, періодична їх атестація, зокрема оцінювання викладачів студентами; стандартизація схем оцінювання знань студентів з практичних і лабораторних занять, прозорість такої системи; оновлення комп'ютерної техніки; доступ студентів до комп'ютерної техніки, інтернету в лабораторіях ВНЗ для підготовки до занять після пар; поповнення бібліотечних фондів сучасною навчальною та науковою літературою, збільшення україномовних джерел літератури; забезпечення новою методичною літературою, зокрема тією, яку безпосередньо випускає ВНЗ; покращання інформаційного

забезпечення студентів щодо конференцій, олімпіад, конкурсів, що проводяться в Україні і за кордоном, а також інформації щодо можливого навчання за кордоном у межах програм обміну студентами; забезпечення умов навчання студентів в аудиторіях, а саме: підтримання комфортної температури у навчальних приміщеннях, відведення зручних куточків для відпочинку студентів між парами у корпусах (у коридорах); забезпечення студентів роздягальнями, доступними пунктами харчування студентів (розширення асортименту продукції харчування та забезпечення доступних цін на неї); проведення ремонту навчальних аудиторій; оновлення навчальних планів окремих дисциплін відповідно до сучасних умов (із врахування сучасних досягнень науки та сучасних вимог на ринку праці); збільшення кількості спортивних секцій та зниження плати за відвідування спортсекцій.

Оцінити сильні та слабкі сторони НУ «ЛП» можна також за критеріями, за якими студентами було обрано саме Львівську політехніку як навчальний заклад для здобуття вищої освіти. Так, за результатами анкетування, 45 % студентів обрали НУ «ЛП» під впливом порад друзів, знайомих, які навчаються (навчалися) в НУ «ЛП», 28 % студентів – на основі отриманої ними інформації про цей вуз із ЗМІ, рекламних повідомлень, рейтингових оцінок, 15 % – батьки/родичі працюють в НУ «ЛП», решта респондентів (12 %) – з інших причин (система оцінювання, наявність конкретних спеціальностей лише у даному вузі).

Результати проведеного респондентами присвоєння рангів (за десятибальною шкалою) характеристикам НУ «ЛП», які вплинули на обрання ними Львівської політехніки як навчального закладу для здобуття освіти, дали змогу сформувавши список критеріїв вибору НУ «ЛП» в порядку спадання їх пріоритетності для абітурієнтів (табл.3).

Таблиця 3

**Критерії обрання Національного університету «Львівська політехніка»
як навчального закладу для здобуття освіти**

Ранг	Критерій	Сумарна кількість балів, присвоєна критерію респондентами
1	Рівень акредитації НУ «ЛП»	217
2	Якість начального процесу (викладацький склад, навчально-методичне забезпечення навчального процесу)	224
3	Забезпечення НУ «ЛП» додаткових послуг для студентів (можливість навчання за кордоном за програмами обміну студентів, пропозиції на вільний час студентів)	234
4	Стан організації довузівської підготовки абітурієнтів	247
5	Умови надання освітніх послуг (стан матеріально-технічної бази)	257
6	Імідж (репутація НУ «ЛП»)	261
7	Розміщення НУ «ЛП» (зручність розташування, віддаленість НУ «ЛП» від місця проживання студента)	264
8	Рівень складності вступу до НУ «ЛП»	293
9	Існування військової кафедри на базі НУ «ЛП»	343

Сформований список критеріїв вибору НУ «ЛП» за спаданням їхньої пріоритетності для абітурієнтів вказує на напрямки діяльності вузу, які вимагають удосконалення.

Висновки

Проведені дослідження дали змогу зробити висновки про те, якими саме критеріями керувалися студенти при виборі НУ «ЛП» як навчального закладу для здобуття освіти, про рівень задоволеності студентів умовами навчання у цьому ВНЗ та побажань щодо їх покращання. Крім того, результати дослідження зумовили формування базових даних щодо оцінювання найважливіших критеріїв ціноутворення на освітні послуги з погляду студентів ІКНІТ НУ «Львівська політехніка». Саме врахування думки основних споживачів освітніх послуг дасть

можливість визначити оптимальні ціни на освітній продукт та забезпечить готовність останніх їх сплачувати, а також зумовить розвиток позитивної тенденції покращання якості освітніх послуг через надходження додаткових позабюджетних коштів на розвиток вищих навчальних закладів.

Перспективи подальших досліджень

Проведені дослідження щодо основних елементів, які формують ціну та якість освітніх послуг, зумовили потребу у розробці методики ціноутворення освітніх послуг, враховуючи маркетинговий підхід та сучасні тенденції у світовому, європейському та національному освітньо-науковому комплексі. Подальші дослідження авторів будуть спрямовані на визначення основних індикаторів змін у вітчизняній освіті відповідно до Болонського процесу та становлення ринкових відносин у цій сфері.

1. Вітлінський В.В., Оболенська Т. Є., Жигоцька Н. В. *Моделювання рейтингової оцінки вищого навчального закладу // Економічна кібернетика.* – 2000. – № 3,4. – С. 64–73. 2. Воловець Я. *Обґрунтування вартості навчання у ВНЗ // Економіка України.* – 2003. – № 3. – С. 68–71. 3. Закон України “Про внесення змін до статті 61 Закону України “Про освіту” від 13 грудня 2001 року. 4. Корсак К.В. *Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред. Г.В. Щокіна: Монографія.* – К.: МАУП–МКА, 1997. – 208 с. 5. Черенков А., Левина Т. *Обзор методов исследования цены (Pricing research) // Практический маркетинг.* – № 1. – 1999. – С. 12–18. 6. Шпотенко В.Д. *Методика визначення розміру плати за навчання студентів вищих навчальних закладів // Фінанси України.* – 2003. – №7. – С. 43–50.

УДК 504.06:658

С.І. Лебедевич, М.М. Мамчин

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра маркетингу і логістики

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЛІСОВИРОБНИЧОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

© Лебедевич С.І., Мамчин М.М., 2006

Наведено результати дослідження щодо визначеності складу лісовиробничого комплексу України, визначення параметрів системи його екологічного менеджменту. Розроблено модель рівноваги системи екоменеджменту комплексу із зовнішнім природним середовищем на перспективу до п'яти років та сформульовано підхід до визначення її параметрів. Зазначено напрями продовження дослідження з метою оптимізації системи екоменеджменту ЛВК України.

The research results are resulted in relation to definiteness of composition of forest industrial complex of Ukraine, determination of parameters of the system of his ecological management. The model of equilibrium of the system of the ecological management complex is developed with an external natural environment on a prospect to five years and approach is formulated to determination of its parameters. Directions of continuation of research are marked with the purpose of optimization of the system of ecological management FIC Ukraine.

Постановка проблеми

У сучасних умовах господарювання, коли Україна офіційно приєдналася до світового курсу на сталий розвиток, найбільш актуальною стала проблема управління економікою на екологоекономічних засадах. Державна екологічна політика базується на новій парадигмі менеджменту, за якою до сфери відповідальності управління входить все, що якимось впливає на продуктивність організації та екологоекономічну ефективність її діяльності, тобто на екологічний менеджмент.